

RAPPORT

Verdsetting av Redningselskapets frivillige innsats

MENON-PUBLIKASJON NR. 44/2012

Av Rasmus Bøgh Holmen og Sveinung Fjose

MENON
Business Economics

Innhold

1.	Sammendrag	2
1.1.	Oppbygging av rapporten	3
2.	Redningsselskapet redder liv	4
2.1.	Redningsvirksomheten	4
2.2.	Miljøvern.....	5
2.3.	Kurs- og utdanningstilbud til eksterne	6
2.4.	Formidling av gode holdninger på havet	6
3.	Verdsettingen av Redningsselskapets aktiviteter.....	7
3.1.	Samfunnsnyttan av Redningsselskapets aktiviteter	7
3.1.1.	Redningsselskapet redder liv for 1,3 milliarder kroner i året	8
3.1.2.	Redningsselskapet redder fartøy for over 400 millioner kroner i året	10
3.1.3.	Redningsselskapet forskåner samfunnet for verditap på over 1,8 milliarder kroner årlig.....	10
3.2.	Det ville kostet Staten nærmere 640 millioner kroner årlig å overta Redningsselskapets virksomhet ...	12
4.	Appendiks A: Samfunnsøkonomiske betraktninger om Redningsselskapet frivillighet	16
4.1.	Verdiskapingen av Redningsselskapets virksomhet – De største verdiene tilfaller folk til sjøs.....	16
4.2.	Redningsselskapets organisasjonsform – Frivillighet er en effektiv finansieringskilde	17
5.	Appendiks B: Mer om Redningsselskapets verdiskaping	19
5.1.	Hva er verdiskapingen i den frivillige sektoren?	19
5.2.	Verdien av frivillighet – Redningsselskapet mottar frivillige bidrag for 100 millioner kroner i året.....	20
5.2.1.	Verdien av frivillig arbeid – Det arbeides frivillig for mer 50 millioner kroner	21
5.2.2.	Verden av kapitaldonasjoner – Mottar kapitaldonasjoner på mer enn 50 millioner kroner	22
5.2.3.	Samlede private bidrag er jevnt fordelt mellom arbeidsinnsats og kapitaldonasjoner	23
6.	Appendiks C: Mer bakgrunn om Redningsselskapet	25
6.1.	Historien om Redningsselskapet: En livredder gjennom mer enn 120 år.....	25
6.2.	Organiseringen av Redningsselskapet – En landsdekkende humanitær forening	26

1. Sammendrag

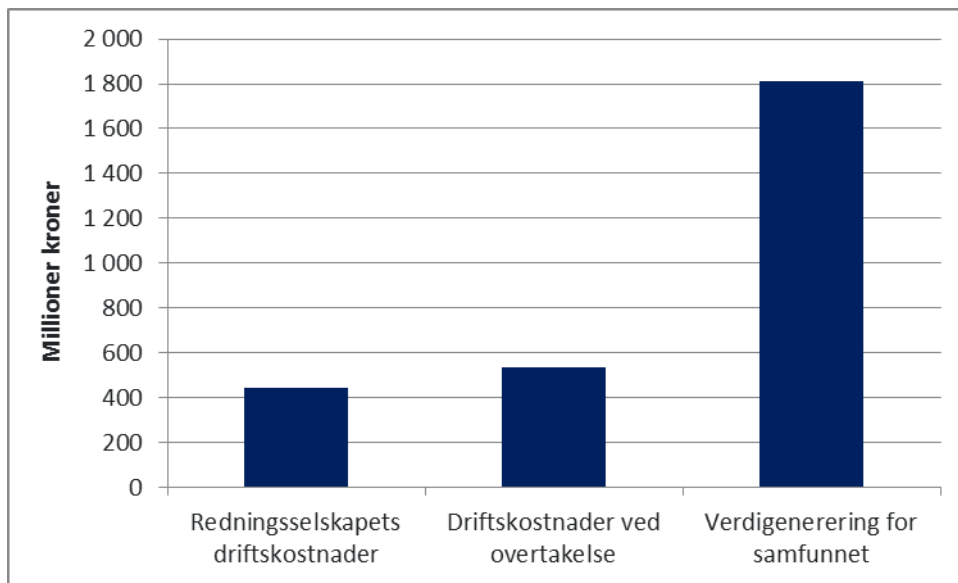
Menon Business Economics beregner i denne rapporten den økonomiske verdien av Redningsselskapets frivillige bidrag. Beregningene er foretatt på to ulike måter:¹

- **Den samfunnsmessige verdien av redningsselskapets virksomhet:** Om Redningsselskapet hadde lagt ned sin virksomhet og ingen andre hadde overtatt beredskapen, ville menneskeliv og fartøyer gå tapt, og miljøet ville vært gjenstand for skader ved flere skipsforlis. I våre beregninger har vi basert oss på Finansdepartementets og Helsedirektoratets metoder for å beregne verdien av liv og verdier. Med basis i disse viser våre beregninger at Redningsselskapet redder liv og verdier for over 1,8 milliarder kroner hvert år, hvilket er mellom fire og fem ganger så mye som foreningens driftskostnader. Beløpet er å anse som et minimumsanslag. Bakgrunnen for dette er at vi ikke har beregnet redning av løsøre, forsikring av båtfolket, forebygging av behov for skipsheving, holdningsskapende arbeid, opplæring med mer. Tallet inkluderer heller ikke verdiene som genereres gjennom lønn til arbeiderne og produktskatter.
- **Kostnaden for Staten om de skal overta beredskapsarbeidet:** Store deler av Redningsselskapets aktivitet baserer seg på frivillig innsats knyttet til både beredskap og andre aktiviteter. Dersom Redningsselskapet hadde lagt ned den frivillige innsatsen, og Staten hadde valgt å overta Redningsselskapets virksomhet, viser våre beregninger at Statens kostnader ville økt med om lag 638 millioner kroner per år, hvorav 537 millioner kroner vil være knyttet til rednings- og beredskapsaktivitetene. De resterende 101 millioner kronene er knyttet til annen samfunnsnyttig aktivitet som miljøvern og holdningsskapende arbeid. Våre anslag viser med andre ord at kostnadene ville vært 45 prosent høyere etter en statlig overtakelse.

Regnestykkene viser at verdien av Redningsselskapets aktivitet langt overstiger det som det i dag koster å drive Redningsselskapet. I Figur 1 nedenfor har vi sammenstilt driftskostnader for Redningsselskapet i 2011 med den samfunnsøkonomiske verdien av aktiviteten og kostnaden for statlig overtakelse.

¹ I et appendiks til rapporten viser vi også en tredje måte å beregne verdien på, som er i tråd med prinsippene for Statistisk sentralbyrås satellittregnskap for frivillighet.

Figur 1 – Driftskostnader 2011, kostnader ved statlig overtakelse og verdigenerering for samfunnet av Redningsselskapets operasjoner i 2011. Kilde: Menon 2012

Som det fremgår av figuren, overstiger Statens kostnader ved overtakelse og Redningsselskapets verdigenerering for samfunnet langt de driftskostnader Redningsselskapet hadde i 2011. Samtidig må det understrekes at beregningene må tolkes med forsiktighet, ettersom de berører svært komplekse forhold. Vurderinger i rapporten er imidlertid gjort etter vårt beste faglige skjønn, og vi har i prosessen konsultert med ledende akademiske miljøer på området.

1.1. Oppbygging av rapporten

I kapittel 2 gis en kort presentasjon av Redningsselskapet og dets aktiviteter. Deretter viser vi i kapittel 3 den samfunnsøkonomiske verdien, og kostnaden Staten måtte betalt om Redningsselskapet hadde lagt ned sin virksomhet. I rapportens appendikser går vi grundigere inn på samfunnsøkonomiske betraktninger om frivillighet og Redningsselskapets organisasjon. Videre vises det en tredje måte å beregne verdien av Redningsselskapets frivillige innsats på, som følger prinsippene for SSBs satellittregnskap for frivillighet.

2. Redningselskapet redder liv

I dette kapitlet gir vi en kort presentasjon av Redningselskapets aktiviteter. Vi begynner med Redningselskapets redningsvirksomhet med tilhørende beredskap i delkapittel 2.1. Deretter retter vi fokuset mot miljø- og oljevernberedskapen i delkapittel 2.2. Redningselskapets kurs- og utdanningsvirksomhet er tema for delkapittel 2.3, mens vi avrunder kapitlet med foreningens holdningsknapende arbeid i delkapittel 2.4.

2.1. Redningsvirksomheten

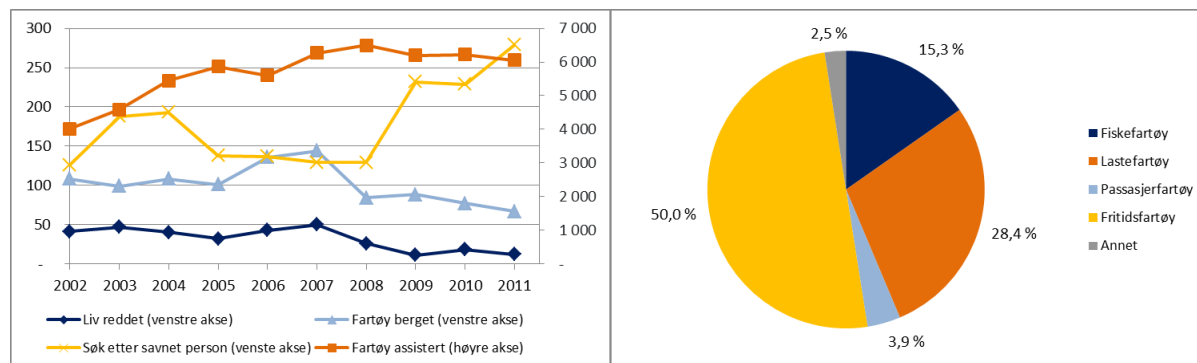
Redningselskapet spiller en avgjørende rolle for sjøsikkerheten langs hele Norgeskysten, i tillegg til Femunden og Mjøsa. Siden etableringen i 1891 og frem til 2012 har Redningselskapets skøyter reddet over 6 400 mennesker og assistert over 570 000 mennesker.

I 2012 har foreningen 42 operative redningsskøyter i beredskap over hele landet, hvorav 25 fartøy er bemannet av lønnede sjøfolk og 17 er bemannet av frivillige. Fartøyene bemannet med lønnede sjøfolk er større hurtiggående redningsskøyter med døgkontinuerlig beredskap hele året. Fartøyene med frivillig bemanning er mindre, hurtiggående redningsskøyter beregnet for kystnære farvann, fjorder og innsjøer. Disse drives av frivillige sjøredningskorps med helårsbetont innsats, foruten på Femunden og på Mjøsa, hvor det er sesongbetont innsats.

Redningselskapets redningsskøyter er aktive i søk etter savnede personer og fartøy til sjøs. Hovedredningsentralene har det overordnede operative ansvaret for mobilisering og koordinering av ressursinnsats ved søk- og redningsaksjoner. De siste fem årene har redningsskøytene gjennomsnittlig reddet tretti mennesker fra å drukne og hundre båter fra forlis årlig. En stadig mer moderne redningsflåte har ført til raskere assistanse ved kritiske situasjoner, også under harde værforhold og i ukjente farvann. Følgelig har antall dramatiske situasjoner gått ned, med den konsekvens at reddede personer og bergede fartøy har blitt redusert. Antall indirekte reddede personer og bergede fartøy har følgelig steget.

I 2011 sto Redningselskapet for om lag sytti prosent av hovedredningsentralens mobilisering av ressurser til sjøs. Foreningen berget tolv personer fra livstruende situasjoner til sjøs og 67 fartøy fra forlis. Totalt assisterte Redningselskapets skøyter 6 051 fartøy inklusive losing, hvorav 3 026 var fritidsbåter, 1 951 var laste- og passasjerfartøy, 924 var fiskefartøy og 150 var båter av annen art, jmfør Figur 2 under.

Figur 2 – a) Utvikling i Redningselskapets redningsvirksomhet fra 2002 til 2011 (t.v.) og b) fordelingen av fartøy som Redningselskapet assisterte i 2011. Kilde: Redningselskapet (2012)

Som det fremgår av Figur 3 under, er Redningsselskapet godt representert langs Norskekysten. Det dreier seg om totalt 55 stasjoner, hvorav 25 er hovedstasjoner og 30 mindre stasjoner i form av sekundærstasjoner og sjøredningskorps. Redningsselskapet har også en egen avtale med Helgelandsykehuset HF om å drive ambulansetjeneste langs Helgelandskysten.

Figur 3 – Redningsselskapet stasjoner. Kilde: Redningsselskapet (2012)

2.2. Miljøvern

Redningsselskapet har en viktig rolle i olje- og miljøvernberedskapen langs kysten. Foreningen driver aktivt miljøvern i våre kystfarvann ved å berge fartøyer med miljøfarlig innhold fra forlis. Innsatsen består ofte i å holde en havarist fra land og stabilisere den inntil kraftigere slepekapasitet er på plass. Denne typen førstelinjeberedskap er mulig på grunn av den geografisk utstrakte strukturen til Redningsselskapets stasjoner. Flere ganger i året forhindrer Redningsselskapets redningsskøyter havari av skip med til dels store mengder bunkers og tungolje om bord. Slik avverges potensielle miljøkatastrofer som ellers kunne ha medført svært krevende opprydningsarbeid langs sårbare kyststrekninger.

Redningsselskapet satser dessuten på utplassering av miljølektere langs kysten for å styrke miljøvernberedskapen. Foreløpig er miljølektere plassert på Hvaler og i Kragerø gjennom driftsavtale med Kystverket og samfinansiering med lokalsamfunnet. Foreningen har erklært miljølektere som et ønsket satsningstiltak for å styrke oljevernberedskapen langs Norskekysten. Med dette er Redningsselskapet både en sentral aktør for å hindre uhell og for å demme opp for skadene når uhellet først har inntruffet.

2.3. Kurs- og utdanningstilbud til eksterne

Redningsselskapets maritime kurs- og opplæringstilbud spiller ikke bare en viktig rolle for opplæring av egne mannskaper, men også for andre folk som ferdes til sjøs. Foreningen tilbyr båtførerprøven og en rekke andre maritime kurs, og er ansvarlig for driften av Småbåtregisteret. Fra 2011 intensiverte Redningsselskapet satsningene på opplæring i hurtigbåtnavigering og førstehjelp, da disse kunnskapene betraktes som særlig viktige under akutte redningsoperasjoner til sjøs. Etter at brannfelt nylig ble anlagt, og livbåter og mindre hurtiggående redningsbåter nylig ble anskaffet, tilbyr nå Sjøredningsskolen også alle typer maritim sikkerhetsopplæring definert av International Maritime Organization (IMO). På oppdrag av Fiskeri- og kystdepartementet har Redningsselskapet dessuten stått for sikkerhetsopplæring av alle landets fiskere i 2012.

I Stavern, sør i Larvik kommune, ligger Redningsselskapets sjøredningsskole. Skolen har høy aktivitet mesteparten av året. Redningsselskapet utdanner årlig femti til seksti faste mannskaper i teori og øvelser knyttet til livredning til sjøs. Tilsvarende blir de frivillige mannskapene opplært i hurtigbåtopperasjoner, sjøsikkerhet, samt søk- og redningsteknikker. Dette skjer både i Stavern og lokalt hos flere av redningskorpene. Skolen har dessuten en egen hurtigbåtsimulator, som i 2011 ble benyttet ved opplæring og repetisjonstrening av om lag hundre faste mannskaper, i tillegg til frivillige mannskaper. I likhet med Redningsselskapets øvrige kurs- og utdanningsvirksomhet er ikke Sjøredningsskolen bare viktig for opplæring av interne mannskap. Et betydelig omfang av virksomheten går ut på å utdanne eksterne som ferdes på havet.

2.4. Formidling av gode holdninger på havet

Målgruppene til Redningsselskapets holdningsskapende arbeid og opplæringsvirksomhet strekker seg fra de aller yngste til voksne som har sjøen som arbeidsplass, eller bruker den som rekreasjonsområde. Foreningen satser betydelig på opplæring og bevisstgjøring i sjøvett blant unge. Redningsselskapet har et eget aktivitetstilbud kalt Redningsselskapet Ung, som involverer unge i organisasjonen fra et tidlig stadium. I alt har mer enn 30 000 barn og unge deltatt i Redningsselskapets ulike kurs- og opplæringsaktiviteter gjennom året.

Blant disse kurs- og opplæringsaktivitetene for unge inngår organisering av «sjøvettdager» for 3. til 4. klassetrinn, «Trygg på sjøen»-seilas for skolens 5. til 7. trinn, det nettbaserte undervisningsopplegget «Stormvik», sommerskoler, leirer og seilaser, samt pedagogisk tilrettelagte båtførerprøver og andre kurs. De yngste medlemmene i Redningsselskapet Ung får tilsendt medlemsbladet «Ung til Sjø/Vann er gøy» fire ganger i året. Medlemmer over 14 år får bladet «Trygg på Sjøen». Ved utgangen av 2011 var 19 Ung-lag i virksomhet over hele landet, med ungdom mellom 14 og 26 år som aktive medlemmer. Redningsselskapet formidler også gode holdninger til havet til voksne gjennom TV3-programmet «Redningsskøyta», og til barn gjennom bøkene, filmene og TV-serien på TV2 om redningsskøyten «Elias».

3. Verdssettingen av Redningsselskapets aktiviteter

I dette kapitlet tar vi for oss verdsettingen av Redningsselskapets aktiviteter. Vi starter med å drøfte verdien av Redningsselskapets virksomhet for samfunnet i delkapittel 3.1 med fokus på foreningens bergings- og beredskapsaktiviteter. Vi avslutter med å ta for oss hvor mye det offentlige ville ha måttet betale ved en hypotetisk statlig overtakelse av Redningsselskapets oppgaver i delkapittel 3.2. I tillegg supplerer vi kapitlet med å gå dybden i appendikset i kapittel 6.

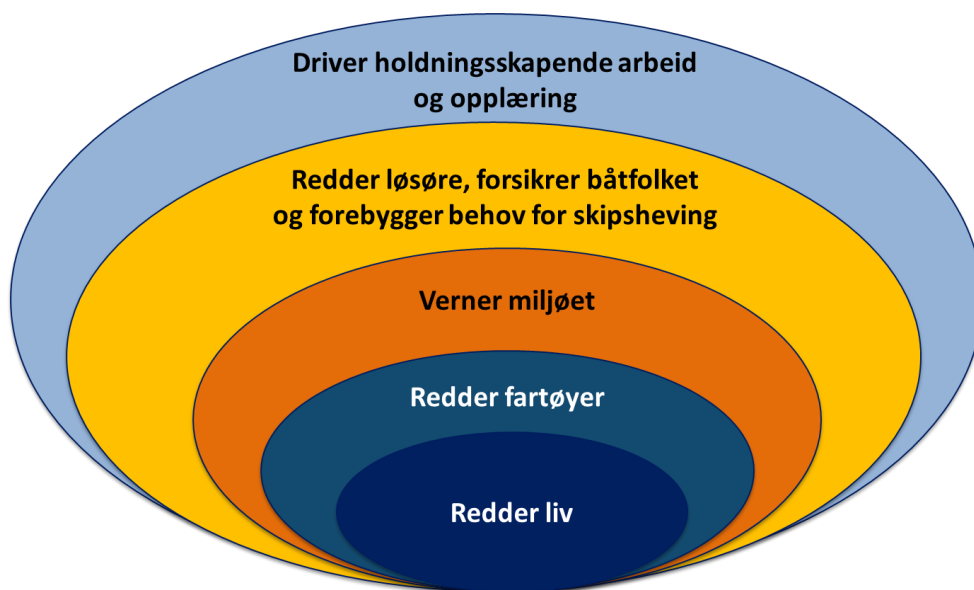
3.1. Samfunnsnyttene av Redningsselskapets aktiviteter

I dette delkapitlet presenterer vi den samfunnsøkonomiske verdien av Redningsselskapets aktiviteter med vekt på bergings- og redningsaktiviteter. Denne beregningsmåten tilsvarer i stor grad en beregningsmåte som TØI (2006) foretok av Redningsselskapet i 2006.

Den enklest målbare andelen av verdiskapingen fra Redningsselskapets redningstjenester, er de verdiene som skapes for samfunnet gjennom å berge liv og hindre forlis. Videre genererer foreningens redningsskøyter verdier for samfunnet gjennom søk etter savnede personer, assistanse av fartøy uten fare for forlis, sleping av fartøy, dykkeroppdrag, syketransport og skyss av los. Dessuten bidrar Redningsselskapet med ekstern verdiskaping gjennom miljøberedskap, holdningsbygging, kompetanseheving og forsikringsfunksjonen. Det ligger utenfor rammene av dette prosjektet å vurdere den eksterne verdiskapingen av alle disse aktivitetene, men det er hevet over en hver tvil at det dreier seg om betydelige beløp. Vi vil i denne analysen konsentrere oss om Redningsselskapets berging av skip og liv.

Den eksterne verdiskapingen til Redningsselskapet går dermed betydelig utover bergings- og redningsaktivitetene, hvilket også illustreres i Figur 4 under. I delkapitlet som følger beregner vi verdien av de to innerste ringene i figuren, i tillegg til at vi supplerer med Redningsselskapets vurdering av kostnadmessige besparelser ved verning av miljøet. Vår beregning på Redningsselskapets eksterne verdiskaping er derfor å anse som et minimumsanslag.

Figur 4 – Illustrasjon av Redningsselskapets eksterne verdiskaping. Kilde: Menon (2012)

Redningsselskapet redder ikke bare liv og fartøy direkte ved å plukke folk opp fra vannet og fysisk å hindre havari. Redningsarbeidet går langt på vei ut på å redde personer og berge fartøy indirekte gjennom rask og tidlig assistanse, før en uheldig situasjon rekker å eskalere. Raskere hurtigbåter og bedre utstyr i form av varmesøkende kameraer og annet moderne leteutstyr har bidratt til at flere og flere liv reddes indirekte, og at flere og flere fartøy berges indirekte. For å få med effektene av Redningsselskapets indirekte redningsarbeid har vi anslått hvor mange liv og fartøyer det er snakk om og lagt dette til grunn i våre videre beregninger.²

3.1.1. Redningsselskapet redder liv for 1,3 milliarder kroner i året

Vi vil begynne med å se på Redningsselskapets berging av liv. Det kan naturligvis, med rette, argumenteres for at det er kontroversielt å verdsette liv. Likevel vil det være relevant å se hvor mye livreddningen ville vært verdsatt til ved nytte-kostnadsanalyser for livreddende infrastruktur og i helsesektoren, der stramme budsjetter i praksis tvinger tilbydere av helsetjenester til å ta stilling til dette.

Finansdepartementets veileder i samfunnsøkonomiske analyser³ fra 2005 anslår tapet av et statistisk leveår i forbindelse med miljørelatert dødelighet til 425 000 2005-kroner, hvilket tilsvarer 481 000 2012-kroner.⁴ To år senere anslo Helsedirektoratet i en helseøkonomisk rapport⁵ verdiene generert av et fullgodt leveår til 500 000 2005-kroner, eller 573 000 kroner målt i dagens kroneverdi. Helsedirektoratet gikk imidlertid lenger i sin analyse ved at direktoratet verdsette leveårene annerledes, avhengig av hvilken helsekvalitet de hadde. Ifølge Helsedirektoratet ligger gjennomsnittlig helsekvalitet på 0,85. Denne faktoren gir samsvar mellom Helsedirektoratets og Finansdepartementets estimater, og er blitt en standardantakelse i de fleste helseøkonomiske analyser som involverer anslag av tapet per statistiske leveår.

Redningsselskapet berget i 2011 tolv personer opp fra havet. Anslaget for antall direkte reddede liv er konservativt, da man ikke har telt med tilfeller der andre aktører ville kommet til unnsetning, eller Redningsselskapet kom først til stede, og andre aktører kom etter og fraktet personene i sikkerhet. Ut i fra våre beregninger redegjort for i fotnote 2 i innledningen til dette delkapittelet, anslår vi at Redningsselskapet reddet minst 60 personer indirekte i 2011.

Basert på demografisk statistikk fra Statistisk sentralbyrå, har vi beregnet gjennomsnittsalderen for norske menn til 38 år og én måned og gjennomsnittsalderen for kvinner til 39 år og sju måneder⁶. For en mann som oppnådde gjennomsnittsalderen i 2011 var forventet levealder 79 år og ni måneder, hvilket innebærer at de i forventning har 41 år og ti måneder igjen å leve. Tilsvarende kunne en kvinne som akkurat oppnådde kvinners

² Utviklingen i indirekte reddede liv og indirekte bergede fartøyer vil henge sammen med direkte reddede liv, direkte bergede fartøyer, assistanser og andre typer oppdrag. I dette prosjektet har vi sett nærmere på utvikling i disse tallene og tilhørende forholdstall, samt absolutte og relative endringsstørrelser med basis i data fra Redningsselskapet for 2002 til 2011. Siden størrelsen på datasettet er begrenset, har vi valgt å estimere indirekte reddede liv og indirekte bergede fartøyer ved forskjellige metoder og testet ut utslag av ulike antakelser av årsakssammenhenger. Tre viktige utviklingstrekk, som vi ikke har eksplisitte data for, er at flere hurtiggående skøyter gjør at man kommer raskere til åstedene, folks sjøvett har bedret seg noe i perioden, og Redningsselskapet har fått bedre utstyr i form av varmesøkende kameraer og annet moderne leteutstyr. Med basis i vår kalibrering har vi kommet frem til at en rimelig antakelse er at det reddes fem til seks liv indirekte for hvert liv som reddes direkte, og at det berges tre til fire fartøyer indirekte per direkte bergede fartøy. Det vil naturligvis være usikkerhet knyttet til disse anslagene. Vi anslår at disse forholdstallene har økt betydelig over perioden på grunn av flere hurtiggående fartøyer og moderne utstyr. Dermed har Redningsselskapet i mange tilfeller kunnet komme tidligere til unnsetning med den konsekvens at antall indirekte reddede liv og indirekte bergede fartøyer har steget, og antall direkte reddede liv og direkte bergede fartøyer har sunket. For å minimere risikoen for å legge oss for høyt og samtidig opprettholde realistiske anslag har vi valgt å ligge i underkant av estimatene i våre videre beregninger. I realiteten vil forholdstallene mellom direkte og indirekte størrelser variere for ulike fartøystyper, men et begrenset datagrunnlag gjør at vi ikke finner det hensiktsmessig å operere med fartøyspesifikke forholdstall.

³ Finansdepartementet (2005): *Veileder i samfunnsøkonomiske analyser*, Reglement 23.09.2005, Regjeringen.

⁴ Alle tallene i denne rapporten er inflasjonsjustert til 2012-kroner med konsumprisindeksen som deflator på årsbasis. Inflasjonstallene er hentet fra Statistisk Sentralbyrå, bortsett fra de to siste månedene i 2012, som vi har estimert.

⁵ Helsedirektoratet (2007): *Helseeffekter i samfunnsøkonomiske analyser*, Rapport IS-1435, Sosial- og helsedirektoratet.

⁶ Ifølge tall fra Sjødirektoratet er en gjennomsnittsperson som drukner eller fryser i hjel til sjøs i slutten av førtiårene, men samtidig vil det være slik at de svakeste må forventes å omkomme først. Vi legger derfor til grunn at menn og kvinner som blir reddet opp fra sjøen er på alder med gjennomsnittsmannen og -kvinnen i Norge.

gjennomsnittsalder i 2011 forventet en levetid på 83 år og sju måneder, og 44 år i forventet gjenværende levetid. Vi legger disse tallene, samt linearitet i aldersfordelingen, til grunn for våre anslag⁷.

De demografiske trekkene, som ligger til grunn for våre beregninger av det offentliges verdsetting av livsforlengelse, er gitt i Tabell 1 under.

Tabell 1 – Demografiske trekk til grunn for beregningene av offentlig verdsetting av livsforlengelse. Kilde: Menon (2012)

DEMOGRAFISKE TREKK TIL GRUNN FOR BEREKNINGENE	Mann	Kvinne	Totalt
<i>Kjønnsandel</i>	66,67 %	33,33 %	100,00 %
<i>Direkte liv berget</i>	8	4	12
<i>Indirekte liv berget</i>	40	20	60
Antall liv bergettotalt	48	24	72
<i>Gjennomsnittlig alder</i>	38,08	39,60	38,59
<i>Gjennomsnittsborgerens forventede levealder</i>	79,81	83,66	81,09
Gjennomsnittlig gjenværende levetid	41,87	44,06	42,60

Basert på gjennomsnittlig gjenværende levetid og det offentliges verdsetting av et leveår kan vi anslå hvor mye Redningsselskapet redder liv for i året ut i fra offentlige verdsettingsmetoder. Vårt verdianslag av Redningsselskapets livredding med referanser til andre offentlige verdsettingsanalyser av livsforlengende tiltak er gitt i Tabell 2 under.

Tabell 2 – Verdsetting av Redningsselskapets livredding med analogi til nytte-kostnadsanalyser benyttet i offentlige infrastrukturprosjekter og helsesektoren. Kilde: Menon (2012)

VERDIEN AV REDDEDE LIV UT I FRA OFFENTLIGE VERDSETTINGSMETODER	
<i>Verdi per fullgodt leveår (NOK2005)</i>	500 000
<i>Livskvalitetet for en representativ borger</i>	0,85
Verdi per representativt leveår (NOK2005)	425 000
<i>Inflasjon, konsumprisindeksen (2005-2012)</i>	113,293%
<i>Verdi per fullgodt leveår (NOK2012)</i>	572 500
Verdi per representativt leveår (NOK2012)	481 500
<i>Verdi direkte reddede liv</i>	217 261 000
<i>Verdi indirekte reddede liv</i>	1 086 303 000
Verdi av alle reddede liv	1 303 564 000

Vi ser at Redningsselskapet redder liv for over 1,3 milliarder i året, om man baserer seg på verdsettingsmetoder benyttet ved offentlige infrastrukturprosjekter og helseøkonomiske prosjekter. Tapet av et menneskeliv rammer naturligvis ikke bare personen selv, men også de pårørende gjennom lidelse og sorg. Dette er ikke tatt med i våre beregninger.

⁷ Tallene for menn og kvinner er forholdsvis like, så det vil ikke gi store utslag hva slags kjønnsfordeling vi baserer våre beregninger på. Det er likevel et empirisk faktum at det er flere menn som ferdes til sjøs, og at over nitti prosent av de omkomne er menn. På den annen side er det ikke nødvendigvis en sterk sammenheng mellom kvinneandelen av de reddede og kvinneandelen av de omkomne. Kvinner er flinkere til å bruke redningsvest enn menn, hvilket taler for at en større andel av de som unngår å fryse i hjel eller drukne er kvinner. De fleste fartøyene knyttet til dødsulykker på sjøen er dessuten fritidsfartøy, hvor kjønnsfordelingen er jevnere enn for andre fartøystyper. Med basis i denne drøftelsen antar vi at en tredel av de reddede er kvinner, mens to tredeler er menn.

3.1.2. Redningsselskapet redder fartøy for over 400 millioner kroner i året

I 2011 berget Redningsselskapet 67 båter fra forlis. Videre ble det indirekte berget anslagsvis 201 båter gjennom tidlig assistanse⁸. Basert på informasjon om fartøyene mottatt fra Redningsselskapet har vi gjort et anslag over hvor mye Redningsselskapet redder båter for i året. I tråd med Redningsselskapets egne data har vi delt fartøyene inn i fem kategorier; fiskefartøy, fritidsfartøy, lastefartøy, passasjerfartøy og annet. Det er viktig å være oppmerksom på at verdiene for gjennomsnittsfartøyet vil ligge over verdien av et representativt fartøy, fordi enkelte større farkoster drar opp gjennomsnittsprisen betraktelig. Vår verdsetting er likevel nokså konservativ.

Tabell 3 – Verdsetting av fartøy berget av Redningsselskapet i 2011. Kilde: Menon (2012)

VERDIEN AV BERGEDE FARTØY					
Fartøy	Fartøy berget direkte	Indirekte fartøy berget ved assistanse	Antall bergede fartøy totalt	Verdi av gjennomsnittsfartøyet	Verdi av antall fartøy reddet totalt
Fiskefartøy	4	12	16	3 500 000	56 000 000
Fritidsfartøy	59	177	236	600 000	141 600 000
Lastefartøy	1	3	4	30 000 000	120 000 000
Passasjerfartøy	1	3	4	20 000 000	80 000 000
Annet	2	6	8	1 000 000	8 000 000
Totalt	67	201	268	1 513 000	405 600 000

Verdsettingen av bergede fartøy beløper seg til nærmere 406 millioner og illustrert i Tabell 3 over. Nesten tretti prosent av verdien av reddede fartøy er knyttet til lastefartøy, mens fritidsbåter står for nærmere 35 prosent.

3.1.3. Redningsselskapet forskåner samfunnet for verditap på over 1,8 milliarder kroner årlig

Vi har i dette delkapittelet sett at Redningsselskapet redder liv verdsatt til over 1,3 milliarder kroner ved offentlige beregningsmetoder. Videre har vi estimert verdien av fartøyene som berges til vel 400 millioner kroner.

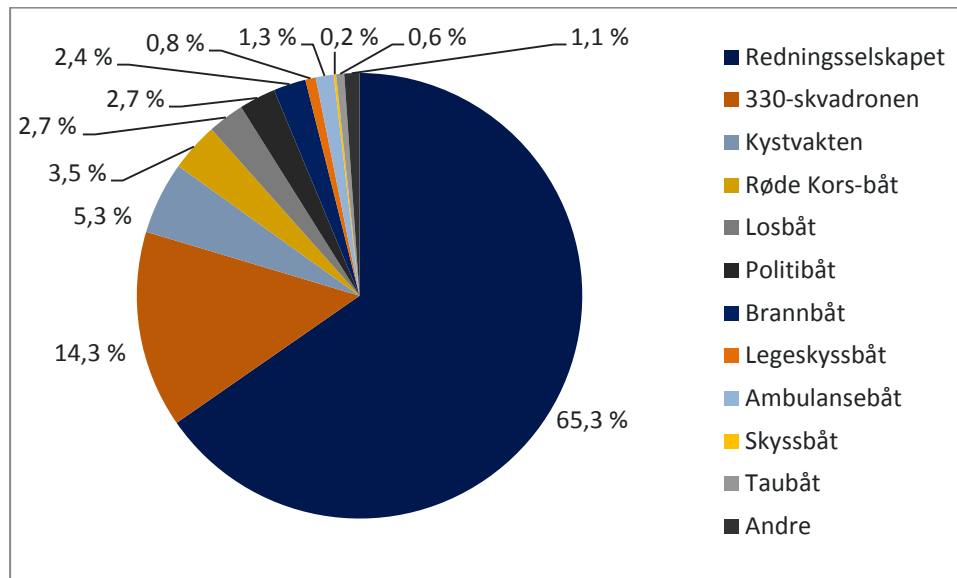
Redningsselskapet verner også miljøet langs Norskekysten fra oljeutslipp og andre miljøkostnader. Vi har ikke estimert verdien av miljøvernet i dette prosjektet, men foreningen har foretatt egne beregninger på dette punktet. Årlig assisterer redningsskøytene rundt femti lastefartøyer ved fremdriftshavari, brann og grunnstøting. Basert på foreningens egne erfaringer ville én til tre av disse hatt betydelige miljøutslipp uten redningsskøytene assistanse. Med dette anslår Redningsselskapet at dets miljøberedskap sparer samfunnet for kostnader knyttet til miljøskader og opprydding av oljesøl på over hundre millioner kroner i året.

Redningsselskapet skaper også verdier for samfunnet ved å redde løssøre og last fra båter, og sparer samfunnet for kostnader forbundet med skipsheving. Videre fungerer foreningens beredskap og redningsvirksomhet som en forsikringsordning for dem som ferdes til sjøs. Fordi folk flest er taps- eller risikoaverse, vil forsikringsverdien av reddede liv være betydelig større enn verdsetting av verdiene i etterkant. Redningsselskapet har

⁸ I tillegg til liv og fartøy kommer løssøre og last på skipene, samt kostnader knyttet til heving. Dette er ikke inkludert i regnestykket. En kort diskusjon om miljøbesparelse er gitt i neste seksjon.

toppmoderne redningsfartøy og står for nærmere totredeler av beredskapen til sjøs. Det vil derfor være snakk om en samfunnsøkonomisk forsikringsverdi på flere milliarder kroner. Beredskapen langs Norskekysten er illustrert i Figur 5.

Figur 5 – Hovedredningssentralens mobilisering av ressurser til redning, søk og assistanse til sjøs. Kilde: Redningsselskapet (2012)

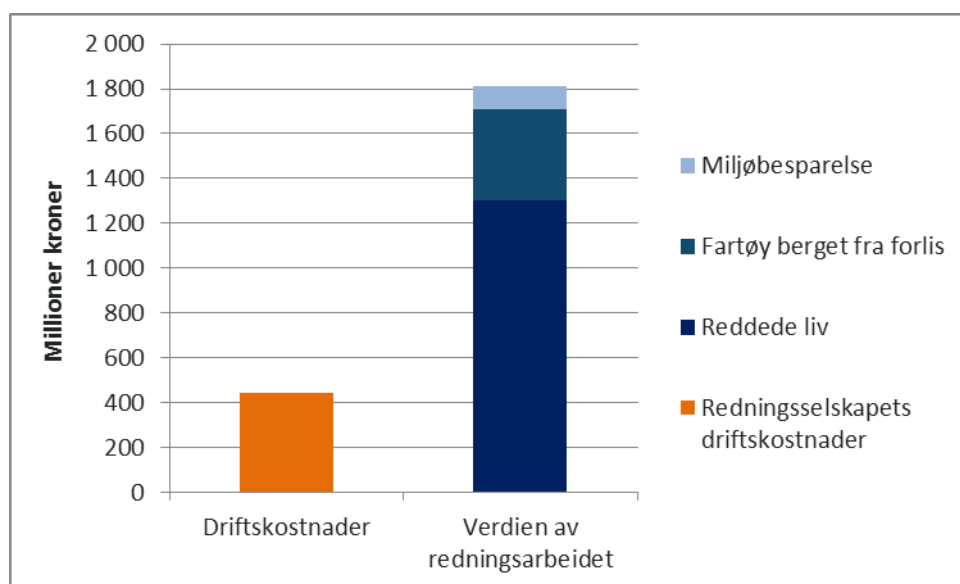

I tillegg til beredskap bidrar Redningsselskapet til å forebygge ulykker til sjøs ved opplæring og holdningsbygging. Gjennom foreningens opplæringsarbeid blir barn og voksne flinkere til å unngå situasjoner som kan føre til ulykker, i tillegg til at de står bedre rustet til å takle potensielt utfordrende situasjoner. Tall fra Sjøfartsdirektoratet (2012)⁹ viser at nærmere halvparten av de omkomne til sjøs er påvirket av alkohol, mens fire av fem ikke har på seg redningsvest. En slik dyster statistikk understreker viktigheten av Redningsselskapets holdningsarbeid.

De samfunnsøkonomiske verdiene av Redningsselskapets virksomhet estimert i dette delkapittelet er illustrert i Figur 6 under.

⁹ Sjøfartsdirektoratet (2012): *Rapport om sikkerhet ved bruk av fritidsbåt*, Sjøfartsdirektoratets arbeidsgruppe.

Figur 6 – Estimer for Redningsselskapets eksterne verdiskaping. Kilde: Menon (2012) og Redningsselskapet (2012)

Som det går frem av Figur 6, den samfunnsøkonomiske verdien av Redningsselskapets aktivitet mer enn fire ganger så høy som driftskostnadene til foreningen i 2011.

3.2. Det ville kostet Staten nærmere 640 millioner kroner årlig å overta Redningsselskapets virksomhet

I dette delkapittelet beregner vi kostnader for Staten dersom de skulle overta beredskapsarbeidet, slik det i dag utføres av Redningsselskapet. Kostnadene for Staten vil naturlig nok være høyere enn de kostnader Redningsselskapet har i dag, ettersom store deler av dagens innsats foregår gjennom frivillighetens bidrag, enten i form av donasjoner eller tid.

Deler av beredskapen i Redningsselskapet skjer gjennom redningsskøyter med faste ansatte. Disse fartøyene er noe større og har en noe lengre rekkevidde. Målt i antall personer er imidlertid bemanningen relativt lik. Hvis Staten hadde overtatt ansvaret for beredskapen, ville den frivillige innsatsen ventelig blitt tydelig redusert, om den overhodet ville blitt ytt. Dersom Staten skulle overta redningsvirksomheten er det derfor grunn til å tro at den måtte lønnet sine ansatte, på lik linje med resten av redningsflåten. Staten har i dag en vesentlig dyrere tariffavtale med sine losførere enn Redningsselskapet har med bemanningen på sine skøyter. Redningsselskapet opererer med en 4-4-vaktordning, mens Staten har en 2-4-vaktordning, hvilket i praksis betyr at Staten ved disse ordningene må ha dobbelt så stor bemanning for å utføre den samme jobben. Det er imidlertid urealistisk å tro at Statens lønnskostnader og reiseutgifter vil være dobbelt så høye som Redningsselskapets per bemannede skøyte. Vi har derfor lagt en femti prosents økning til grunn. For reservefartøyene antar vi at nettokostnadene er halvparten av hva de er for de bemannede skøytene eksklusive lønnskostnader, reisekostnader, administrative kostnader og driftsinntekter. I tabellen nedenfor vises årlige kostnader for en redningsskøyte med betalt mannskap:

Tabell 4 – Årlige driftskostnader i kroner for rednings-skøyter med fast ansatte. Kilde: Menon (2012)

KOSTNADER FOR EN SKØYTE MED LØNNET BEMANNING	
Hyrer, pensjon, sosiale utgifter mm.	6 519 000
Teknisk utstyr og vedlikehold	1 819 000
Reiseutgifter ved mannskapsbytte	647 000
Drivstoffutgifter	1 011 000
Diverse utgifter til stasjon	202 000
Avskrivning på fartøyet	2 263 000
<i>Driftskostnader per skøyte</i>	<i>12 461 000</i>
Administrative kostnader	1 246 100
Inntekter ved assistanse, slep, dykking mm.	-1 415 000
Nettokostnader per operative skøyte	12 292 100
Nettokostnader per reserveskøyte	2 971 000

Vi har lagt til grunn en administrativ kostnad på ti prosent. Dette anslaget tilsvarer omtrent administrasjonsandelen til Redningsselskapets betalte og frivillige administrative innsats. Anslaget er konservativt, siden ti prosent administrasjonssats er relativt lavt. Beregningen av ulike former for frivillig innsats er redegjort for i appendikset i kapittel 5.

Vi har lagt til grunn at det offentlige må bemanne de frivillige rednings-skøytene tilsvarende de som i dag har fast bemanning.¹⁰ Den lønnede og frivillige administrative innsatsen er verdsatt tilsvarende som for de bemannede skøytene. Reiseutgiftene for skøytene med fast bemanning legges til grunn for reiseutgiftene for de frivillig bemannede rednings-skøytene ved en statlig overtakelse. Andre kostnader for de frivillig bemannede reserveskøytene er regnet ut på tilsvarende måte som for de fast bemannede rednings-skøytene. I tabellen nedenfor viser vi derfor beregnede kostnader per rednings-skøyte med fast ansatt mannskap:

Tabell 5 – Årlige driftskostnader i kroner for rednings-skøyter med frivillig bemanning. Kilde: Menon (2012)

KOSTNADER FOR EN SKØYTE MED FRIVILLIG BEMANNING	
Erstatning av frivillige mannskaper	6 519 000
Teknisk utstyr og vedlikehold	910 000
Reiseutgifter ved mannskapsbytte	647 000
Drivstoffutgifter	505 000
Diverse utgifter til stasjon	202 000
Avskrivning på fartøyet	534 000
<i>Driftskostnader per skøyte</i>	<i>9 317 000</i>
Administrative kostnader	932 000
Inntekter ved assistanse, slep, dykking mm.	-1 130 000
Nettokostnader per operative skøyte	9 119 000
Nettokostnader per reserveskøyte	1 399 000

Forsikringsverdien av Redningsselskapets fast bemannede fartøyer ligger på nærmere 1,27 milliarder kroner, mens forsikringsverdien på de frivillig bemannede skøytene er vel 170 millioner kroner. I tillegg er andre varige

¹⁰ Lønnskostnaden ligger dermed høyere enn vår verdsetting av den frivillige innsatsen i appendiksseksjon 5.2.1, som ikke tar med timer der frivillige er i beredskap, men ikke er arbeid, selv om dette til dels reflekteres gjennom timesatsen. Dessuten legger anslaget i appendikset Redningsselskapets 2-2-vaktordning til grunn.

driftsmidler verdsatt til like under 17 millioner kroner. Skøytene har en levetid på om lag tjue år. Vi har derfor lagt til grunn at Staten må nedbetale verdien på skøytene over tjue år ved en statlig overtakelse. Den langsiktige realstyringsrenten ligger typisk på 2,5 prosent til 3,5 prosent. Følgelig har vi antatt en relativ lav realutlånsrente over de neste tjue årene på 3,5 prosent. Avskrivningene av fartøyene er allerede tatt hensyn til i forbindelse med kostnadene per skøyte. Statens kostnader forbundet med investeringer i driftsmidler er gjengitt i Tabell 6 under.

Tabell 6 – Statens årlige kostnader i kroner ved overtakelse av Redningsselskapets eiendeler. Kilde: Menon (2012)

INVESTERINGER I DRIFTSMIDLER	Totalt	Årlig
Fast bemannede redningsskøyter	1 267 018 000	63 351 000
Frivillig bemannede redningsskøyter	170 947 000	8 547 000
Andre varige driftsmidler	16 741 000	837 000
Totalt	1 454 706 000	72 735 000

Redningsselskapet har i dag 42 skøyter, hvorav 17 er frivillig bemannet og 25 er bemannet med lønnete mannskaper. De frivillig bemannede redningsskøytene på Mjøsa og Femunden er bare operative i sommerhalvåret. I praksis vil disse derfor være å regne som reservefartøyer i vinterhalvåret. I tillegg er det en reserveskøyte av tilsvarende type som de frivillig bemannede skøytene, og tre reserveskøyter av tilsvarende type som de lønnet bemannede skøytene. Basert på antallet operative skøyter og redningsskøyter med lønnet og frivillig bemanning, kan vi anslå de samlede kostnadene for Staten. Resultatet er gitt i Tabell 7 under:

Tabell 7 – Oversikt over kostnader i kroner ved overtakelse av skøyter. Kilde: Menon (2012)

KOSTNADER KNYTTET TIL BEREDSKAP OG REDNINGSTJENESTEN	Frivillig bemannede skøyter	Skøyter med lønnet bemanning	Totalt
Antall operative skøyter med helårsberedskap	15	25	40
Antall operative skøyter med halvårsberedskap	2	-	2
Antall reserveskøyter	1	3	4
Direkte driftskostnader	148 702 000	316 216 000	464 918 000
Erstatning av redningsskøytene	8 547 000	63 351 000	71 898 000
Netto årlig kostnad ved overtakelse	157 249 000	379 567 000	536 816 000

Vi ser at Staten måtte betalt omkring nærmere 537 millioner kroner ved en overtakelse av den maritime redningstjenesten. Det er grunn til å understreke den betydelige usikkerheten som ligger i dette anslaget. For det første vil det være slik at Staten godt kan velge en annen struktur på beredskapen enn den Redningsselskapet har valgt. Eksempelvis kan de velge å ha færre og større fartøyer enn det Redningsselskapet har i dag, eller en annen bemanning eller lønnsstruktur enn det vi har lagt til grunn. Ulike organiseringsformer ville naturligvis påvirket kostnadene til lønn, drivstoff, avskrivninger med mer.

Ut i fra Redningsselskapets revisorgodkjente regnskap har vi identifisert Redningsselskapets øvrige driftskostnader. Vi har tatt bort kostnader som er knyttet til pengeinnsamling, da disse ville ha bortfalt ved en hypotetisk statlig overtakelse. Forebyggende sjø sikkerhetsarbeid har blitt tildelt sin andel av administrasjonskostnadene. Vi har lagt til verdien av den frivillige innsatsen knyttet til opplæring, holdningsskapende arbeid, samt administrasjon av disse aktivitetene. Videreføring av inntekter fra donasjoner, medlemskontingenter eller øvrige inntekter er ikke inkludert, da vi legger til grunn at disse vil være vanskelig å videreføre etter en statlig overtakelse. Derimot er det lagt til grunn at inntektene fra småbåtregisteret vil

vedvare. Med referanser til Tabell 8 under vil Statens kostnader knyttet til opprettholdelse av Redningsselskapets øvrige drift ligge på rundt hundre millioner kroner.

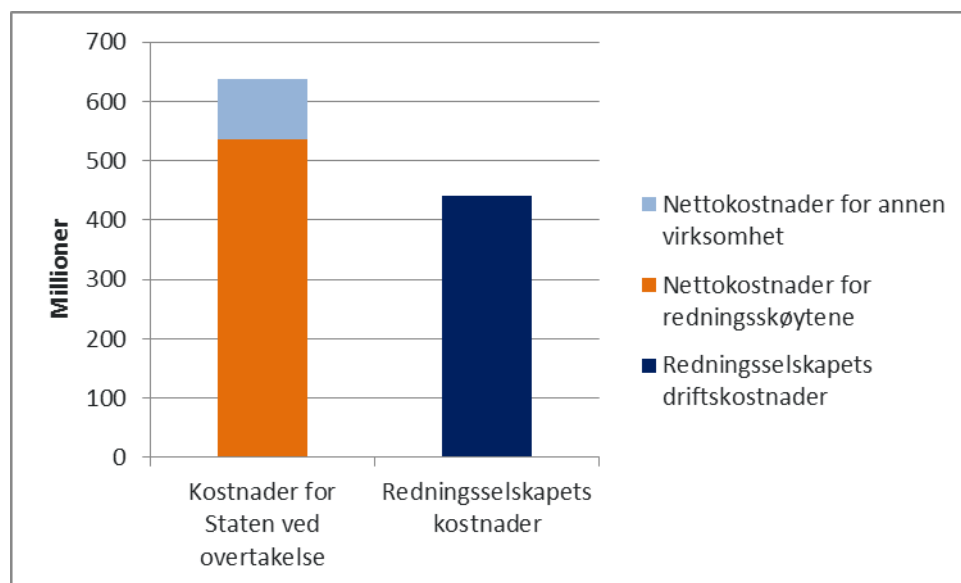
Tabell 8 – Redningsselskapets driftskostnader i kroner utenom redningsvirksomheten i kroner. Kilde: Menon (2012)

DRIFTSKOSTNADER UTENOM REDNINGSVIRKSOMHETEN	
Forebyggende sjøsikkerhetsarbeid	36 891 000
Andre driftskostnader	78 804 000
Andre administrasjonskostnader	8 235 000
Inntekter fra småbåtregisteret	-23 851 000
Andre realiserte driftskostnader	837 000
Realiserte driftskostnader for andre aktiviteter	100 916 000

Dersom vi legger sammen alle driftskostnader ved overtakelse av Redningsselskapet, kommer vi opp i nærmere 638 millioner kroner. Av dette er 537 millioner knyttet til Redningsskøyene og administrering av disse, mens de øvrige 101 millionene vil være knyttet til Redningsselskapets redningsvirksomhet.

Statens kostnader ved en hypotetisk overtakelse av Redningsselskapets virksomhet ville vært vesentlig høyere enn Redningsselskapets egne kostnader. Dette er illustrert i Figur 7 under:

Figur 7 – De samlede kostnadene for Staten ved en hypotetisk overtakelse av Redningsselskapet. Kilde: Menon (2012)

4. Appendiks A: Samfunnsøkonomiske betraktninger om Redningsselskapet frivillighet

I dette appendikset greier vi ut om Redningsselskapets virksomhet ut fra et samfunnsøkonomisk ståsted. Vi begynner med å rette oppmerksomheten mot Redningsselskapets eksterne verdiskaping i delkapittel 4.1, før vi drøfter organisasjonsformen sett opp mot finansieringen i delkapittel 4.2.

4.1. Verdiskapingen av Redningsselskapets virksomhet – De største verdiene tilfaller folk til sjøs

I kraft av å være en allmenntilgjengelig forening er Redningsselskapets primære formål ikke å tjene penger, men å skape verdier utenfor selskapet. Særlig sentralt står redningsskøytenes beredskap og aksjoner, men også miljøberedskap, holdningsbygging og kompetanseutvikling utgjør tre viktige områder. Redningsselskapets redningsskøyter er i praksis et kollektivt gode for dem som ferdes til sjøs¹¹. De øker trygghetsfølelsen for sjøfolket og er tilgjengelige med hjelp og assistanse når uhellet er ute. Verdien for samfunnet av Redningsselskapets aktiviteter vil typisk være betydelig høyere enn kostnadene knyttet til redningsarbeidet i seg selv. Dette følger av at folk flest er taps- og risikoaverse, og av at Redningsselskapet er en nonprofit-organisasjon basert på frivillig arbeid, som kun tar seg betalt for sine kostnader.

Redningsselskapet står for nærmere to tredjedeler av rednings- og beredskapskapasiteten langs Norskekysten. Uten Redningsselskapets redningsinnsats eller noen form for erstatning ville over sytti liv gått tapt på sjøen årlig og over 270 skip ville sunket i havet.¹² Det mest alvorlige er naturligvis at mange ville avgått ved døden for tidlig, uten å få realisert sine livsplaner og med påfølgende lidelse for de pårørende. Dette ville også gitt negative impulser inn i økonomien, i den grad de omkomne ville bidratt til verdiskaping og skatteinntekter. Videre er det knyttet store verdier til havarete skip med tilhørende last og løsøre.

I neste omgang ville det knyttet seg store kostnader til heving av skip, samt betydelige miljøkostnader forbundet med skip som ikke heves og utslipp fra havaristene. Særlig i forbindelse med lasteskiphavari kan betydelige oljeutslipp og andre miljøskader inntreffe. Et eventuelt opprydningsarbeid vil være meget ressurskrevende, og store deler av skadene vil i praksis ikke forsvinne før mange år senere. Redningsselskapets assistanse til disse fartøyene innebærer derfor en betydelig miljøgevinst som ikke er synlig, nettopp fordi de forhindrer at ulykken inntreffer.

Redningsselskapets redningsskøyter kan betraktes som en forsikringsordning, der medlemmer er fullt forsikret og ikke-medlemmer er delvis forsikret. Totalmedlemmer av Redningsselskapet betaler 845 kroner i året for å være medlem. Ved skipsnød vil medlemmer slippe å betale for bistand, mens ikke-medlemmer som melder fra må betale for hver time med bistand. I de tilfeller der meldingen om skipsnød når frem til Redningsselskapet gjennom Redningssentralen eller andre etater knyttet til den offentlige beredskap, vil det i utgangspunktet være det offentlige som betaler for redningsaksjonen. Dersom personene med behov for redning har opptrådt uvetlig eller uforsvarlig til sjøs, kan kostnaden i neste omgang veltes over fra det offentlige til vedkommende.

¹¹ Vi bruker formuleringen «i praksis» ettersom Redningsselskapets skøyter i streng forstand ikke oppfyller kriteriene til et kollektivt gode ved å være et «ikke-ekskluderende» og «ikke-rivaliserende» gode. Det kan nemlig argumenteres for at redningstjenestene til en viss grad er et ekskluderende gode i økonomisk forstand, fordi det tas inn betaling gjennom medlemskontingent, og fordi parten som melder fra til Redningsselskapet belastes økonomisk for redningsaksjonen, dersom vedkommende ikke er medlem. Videre er det liten sjanse for at Redningsselskapets redningsskøyter kan være et rivaliserende gode, i det sjeldne tilfellet der det er flere i havsnød enn redningsskøyter tilgjengelig. I praksis fungerer det imidlertid slik at alle sjøfolk nyter godt av tjenestene til Redningsselskapet uavhengig av om de er medlem eller ikke, samtidig som bemanningen er tilstrekkelig god til å kunne hjelpe dem som har behov for det.

¹² Disse tallene er redegjort nærmere for i delkapittel 3.1 om verdsettingen av Redningsselskapets bergings- og beredskapsaktiviteter.

Det er to åpenbare motivasjoner og tilbøyeligheter for å betale medlemskontingenten. Den første motivasjonen er at medlemmet anser Redningsselskapets virksomhet som allmenntilgitt og derfor ønsker å støtte opp om driften ut fra sin positive donasjonsglød, sine altruistiske motiver eller liknende. Den andre motivasjonen er at medlemmet ønsker å forsikre seg mot å komme i skipshavari eller skipsnød. Her er det naturligvis ikke snakk om forsikring mot tap av liv og fartøy, men mot de økonomiske kostnadene som følger med å bli berget eller bistått av Redningsselskapet som ikke-medlem.

I tillegg til rednings- og beredskapsarbeid bidrar Redningsselskapet med betydelige verdier gjennom opplæring og holdningsskapende arbeid, både for barn og voksne. Dette bidrar til å forebygge alvorlige ulykker samt at man er best mulig rustet til å møte en kritisk situasjon når uhellet er ute. I samfunnsøkonomisk forstand er det både snakk om heving av humankapitalen og generering av eksterne virkninger fra dem som blir opplært. På den ene side kommer den hevede kompetanse og de sunnere holdninger individene selv til gode. På den annen side kan holdningsforbedringen og kompetansehevingen komme andre individer til gode, som også kan få viderefordret gode holdninger og kunnskaper.

4.2. Redningsselskapets organisasjonsform – Frivillighet er en effektiv finansieringskilde

Redningsselskapet er organisert som en forening, hvilket gir organisasjonen både fleksibilitet og utfordringer med tanke på drift og finansiering. Redningsselskapet bringer inn betydelige donasjoner i form av frivillig arbeid, penger, skip, rabatter og andre materielle gjenstander. Private og offentlige donasjoner, så vel som medlemskontingenter, er uttrykk for betalingsvillighet for fellesgoder. Utfordringen er at gratispassasjerproblemet – «hvorfor skal jeg betale hvis andre betaler for meg?» - kan gi for få donasjoner fra det private, mens altruistiske motivasjoner eller givergløder er vanskelig å identifisere. Samtidig kan det være et problem at det offentlige er bundet opp av politiske hensyn, som ikke nødvendigvis reflekterer betalingsvilligheten hos velgergrupper som ikke representerer den utslagsgivende konsensusvelgeren.

Donasjoner fra det offentlige og kommersielle aktiviteter skaper fortrenningseffekter på private donasjoner. «Crowding in»-effekter vil typisk dominere for små og mellomstore offentlige donasjoner og kommersielle aktiviteter, ved at organisasjonens drift oppfattes å være mer profesjonell. Dersom offentlige donasjoner og kommersielle aktiviteter blir veldig dominerende, kan imidlertid «crowding out»-effekter komme til å dominere ved at organisasjonen oppfattes som et offentlig ansvar eller som en kommersiell aktør ikke verdig private bidrag. Det offentlige og det private vil dermed ikke ha mulighet til å drive inn arbeidskraft og penger i donasjoner i samme grad som det frivillige. Ved en hypotetisk nedleggelse av Redningsselskapets virksomhet vil deler av den frivillige innsatsen; for eksempel den som vedrører private pengegaver, pengeinnsamling eller dugnadsarbeid; være langt på vei være mobil og kunne reallokeres til andre formål. Likevel vil store deler av den veldedige innsatsen være immobil. Dette gjelder særlig frivillige bidrag fra folk med maritim kompetanse, men også i stor grad øremerkede monetære bidrag fra maritime aktører.

Dersom det offentlige hadde drevet Redningsselskapet, ville det hatt en effektivitetskostnad ved inndrivning av skatter for å få på plass den siste finansieringen. Finansdepartementet anslår denne til 28 prosent av midlene. Private aktører som opererer på oppdrag fra Staten, vil derimot ha insentiver til å underlevere for å tjene penger.¹³ Når det gjelder frivillighetssektoren, vil den kunne dra nytte av at arbeiderne identifiserer seg med

¹³ Dette regnes som en klassisk innsikt i nonprofit-litteraturen. Se for eksempel de klassiske artiklene Hansmann, H.B. (1980): The Role of Nonprofit Enterprise, No. 5, Volume 89, The Yale Law Journal og Weisbrod, B.A. (1975): *Towards a Theory of Voluntary Nonprofit Sector in a Three-Sector Economy in Altruism, Morality and Economic Theory*, edited by Phelps, E.S., Russell Sage Foundation.

dens mål og allmenntilgjengelige hensikter. Brekke og Nyborg (2008)¹⁴ viser hvordan samfunnsansvarlige arbeidsgivere kan oppnå høyere rekrutteringsevne enn andre bedrifter. Videre viser forskningen til Borzaga og Tortina (2006) at jobbtilfredshet og lojalitet spiller en viktig rolle i non-profit-organisasjoner. Studier viser at jobbtilfredsheten er høyere hos arbeidere i non-profit-sektoren enn hos arbeidere i offentlig og privat sektor. Lønnsnivået er ikke videre høyt i non-profit-sektoren, heller ikke blant de mest kvalifiserte arbeiderne (Bacchiega og Borzaga 2003, Borzaga og Tortina 2006, Steinberg 2003).¹⁵ Utfordringene for frivillighetssektoren ligger imidlertid i å sikre profesjonalisering og forebygge styringsproblemer i fravær av en kontrollerende eier.¹⁶ Om vi tar for oss Redningsselskapet, ser vi at disse problemene ikke er tilstede der. Redningsselskapet er en erfaren aktør innen maritim virksomhet, kompetanseheving og rednings- og beredskapsarbeid. Dette vil være et fortrinn for Redningsselskapet kontra andre frivillige aktører.

De årlige lønnskostnadene inkludert bruttolønn og alle kostnader knyttet til arbeidskraften¹⁷ ligger på vel 1,5 milliarder millioner kroner i året, fordelt på 300 årsverk. Dette gir en gjennomsnittlig lønnskostnad i 2011 på 717 000 kroner per lønnet arbeidende. Dette er ikke et høyt nivå for høyt kompetent arbeidskraft, som i tilknytning til redningsarbeid og beredskap i stor grad møter usikkerhet i arbeidstiden og ubekvem arbeidstid. Til sammenlikning ligger gjennomsnittlig lønnskostnad i maritim næring i 2011 på 903 000 kroner for deepsea shipping, 869 000 kroner for offshorerederier, 540 000 kroner for shortsea shipping og 717 000 for maritim næring sett under ett.¹⁸ Samme år ligger lønnskostnadene for generalsekretæren på 1 283 000 kroner. Til å være leder for en organisasjon med 300 ansatte kan heller ikke lederlønnen sies å være spesielt høy. For styremedlemmer som også var ansatte lå lønnskostnadene på 1 461 000 kroner, mens styrehonoraret til eksterne styremedlemmer utgjorde 276 000 kroner. Dette er ikke lave nivåer, men det endrer ikke hovedkonklusjonen. Alt i alt tyder lønnsnivåene på at Redningsselskapet i liten grad er offer for rentetilskarring, men heller kan dra nytte av høyt motivert arbeidskraft.¹⁹

Markedsføring gjennom pengeinnsamling og rekruttering til frivillig innsats har en informasjonskomponent og en rentetilskarringskomponent. Innsamling av frivillig innsats vil skape en merverdi for samfunnet, dersom det medfører en større samfunnsøkonomisk avkastning. Frivillige organisasjoner ivaretar gjerne forsyningen av fellesgoder som i utgangspunktet er underforsynte. Det avgjørende vil derfor være om pengeinnsamlingen og rekrutteringen øker det totale bidraget til frivilligheten, eller om man kjemper om gitte ressurser. Selv ved kjemping om gitte ressurser, vil det være lite hensiktsmessig at en frivillig organisasjon slutter med innsamling, fordi det ville gitt en underforsyning av de tilhørende varene og tjenestene. Innsamlingens omfang vil dessuten ha en nær sammenheng med organisasjonens profesjonalitet. I praksis vil det være slik at deler av donasjonene ville ha gått til andre organisasjoner om man sluttet med innsamling, mens andre deler ikke ville ha tilfalt frivilligheten. Dessuten skiller mange av donasjonene til Redningsselskapet seg fra generell innsamling til frivillige ved at de er høyt spesialiserte mot redningsarbeid og maritim virksomhet.

¹⁴ Se Brekke, K.A. and Nyborg, K. (2008): Attracting Responsible Employees: Green Production as Labor Market Screening, page 509-526, 4, Resource and Energy Economics.

¹⁵ Se Bacchiega, A. and Borzaga, A. (2003): *The Economics of the Third Sector: Toward a More Comprehensive Approach in The Study of the Nonprofit Enterprise: Theories and Approaches*, edited by Anheier, H. and Ben Nér, A., Kluwer Academic / Plenum Publishers, Borzaga, C. and Tortina, E. (2006): *Worker Motivations, Job Satisfaction, and Loyalty in Public and Nonprofit Social Services*, page 225-248, 2, 35, Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly June and Steinberg, R. (2003): Economic Theories of Nonprofit Organizations: An Evaluation in The Study of the Nonprofit Enterprise: Theories and Approaches, edited by Anheier, H. and Ben Nér, A., Kluwer Academic / Plenum Publishers.

¹⁶ I økonomisk fagspråk er de mest aktuelle problemene rentetilskarring og moralsk hasard. Rentetilskarring innebærer at man kjemper om gitte ressurser, mens moralsk hasard refererer til opportunisme i kontraktsforhold med basis i avvikende interesser.

¹⁷ Foruten brutto utbetalt lønn til de ansatte inkluderer lønnskostnadene arbeidsgiveravgift, feriepenger, personspesifikke sosiale kostnader, representasjonskostnader, sykepenger, tjenestepensjon og velferdsgoder.

¹⁸ Tallene er basert på Menons eierskapsdatabase. Med maritim næring menes maritime tjeneste- og utstyrsleverandører, shipping og verft.

¹⁹ Problemstillingene om optimal organisering og finansiering av allmenntilgjengelige virksomheter er nærmere redegjort for i Holmen, R.B. (2012): *The Nonprofit Theory Revisited – The Advantages and Challenges for the Third Sector, Second Edition*, Menon rapport nr. 42/2012.

5. Appendiks B: Mer om Redningssselskapets verdiskaping

I dette appendikset supplerer vi verdiskapingsanalysen for Redningssselskapet i kapittel 3. Vi starter med å drøfte hvordan verdiskaping i frivillighetssektoren kan måles med referanser til de andre institusjonelle sektorene i delkapittel 5.1. Vi avrunder med å verdsette Redningssselskapets frivillige bidrag i delkapittel 5.2.

5.1. Hva er verdiskapingen i den frivillige sektoren?

Måling av verdiskaping i den frivillige sektoren er en kompleks affære. Før vi går inn på hvordan verdiskaping bør måles i frivillighetssektoren, er det viktig å ha et bevisst forhold til hvordan verdiskaping måles og hva verdiskapingen er i privat sektor, offentlig sektor og husholdningssektoren. Frivillighetssektoren deler ulike karakteristikk med sine motstykker. En forståelse av hva som er verdiskapingen i disse sektorene, og hvordan den måles, vil derfor gi et bedre grunnlag for å kunne analysere de samme temaene for frivillighetssektoren.

I det private næringslivet måles verdiskaping typisk ved bruttoprodukt,²⁰ det vil si summen av driftsoverskudd (EBIDTA)²¹ og lønnskostnader, samt eventuelt merverdiavgift og andre produktskatter. Ved utregning av næringslivets bidrag til landets bruttonasjonalprodukt er det bruttoproduktet som ligger til grunn, der merverdiavgiften tas med i verdiskapingstillene for det offentlige. Dette er strengt tatt den interne verdiskaping som fordeles utover arbeidstakere, eiere, Staten og eventuelle kreditorer. I tillegg vil en virksomhets aktiviteter i mange tilfeller generere positiv eller negativ ekstern verdiskaping.²² Disse effektene er det få anerkjente fagøkonomer som bestrider fra et teoretisk perspektiv. Likevel neglisjeres den eksterne verdiskaping ofte i verdiskapingsanalyser, siden den er vanskelig å tallfeste.

Offentlig virksomhet deles i forvaltning og forretningsdrift, avhengig av om hvorvidt driften er selvfinansierende eller ikke. Offentlig forretningsdrift er selvfinansierende og verdiskapingen måles derfor, i likhet med i næringslivet, gjerne ved bruttoprodukt. Offentlig forvaltning er ikke selvfinansierende, og gjerne motivert ut i fra hensyn til generering av ekstern verdiskaping. Brutttoprodukt vil derfor være et dårlig mål for forvaltningens verdiskaping, idet driftsunderskuddet sier lite om den samlede verdien av forvaltningens aktiviteter. I mangel av et annet lett tilgjengelig verdiskapingsmål benyttes følgelig summen av lønnskostnader, netto produksjonsskatter og produktinnsats ved utregning av bruttonasjonalprodukt.

Verdiskapingen i husholdningssektoren tallfestes oftest ikke og er ikke innregnet i bruttonasjonalprodukt. I den grad den måles priser man gjerne verdien av husholdningsarbeidet. Dette kan gjøres ved å sammenlikne med hvor mye det koster å få andre til å gjøre et tilsvarende arbeid, justert for kvalitet. Alternativt kan man basere beregningene på såkalte hedoniske nyttemålinger, hvilket innebærer at man kartlegger brukernes verdsetting av ikke-prisede varer og tjenester. Eventuelt kan man eksplisitt justere for de persiperte kostnadene av husarbeidet og alternativkostnaden til husarbeidet.

²⁰ Til forskjell fra nettoprodukt har man ved bruttoprodukt ikke trukket fra kapital slit i form av av- og nedskrivninger.

²¹ EBIDTA er en engelsk forkortelse for «*earnings before interests, taxes, depreciations and amortizations*», hvilket direkte oversatt betyr «*inntekter før renter, skatter og av- og nedskrivninger på materielle og immaterielle eiendeler*».

²² I økonomisk faglitteratur begrunnes positive og negative eksterne verdiskapingseffekter ut fra avvik fra «perfekt konkurranse»-rammeverket. Disse avvikene kan klassifiseres i fire grupper; markedssvikt, styringssvikt, informasjonssvikt og alternative atferdsmønstre til det rasjonelt egoistiske. Markedssvikt er den viktigste gruppen og involverer eksterne virkninger, kollektive goder, verdikaping, misbruk av markedsmakt overfor kunder og leverandører, heterogenitet i vareutvalget, samt komplekse kostnadsstrukturer; ofte med betydelige faste komponenter. Videre involverer styringssvikt utfordringer knyttet til seleksjonsprosesser ved ugunstige utvalg, opportuniste i form av moralsk hasard, begrenset ansvar for egne handlinger, lobbyisme, ikke-definerte eiendomsrettigheter og begrensninger i relevante rettsinstanser. Informasjonssvikt innebærer asymmetrisk eller ufullstendig informasjon, og henger ofte tett sammen med marked- og styringssvikt. Sist, men ikke minst, innbefatter alternative atferdsmønstre til det rasjonelt egoistiske mønsteret kognitive evner, risikoholdninger og etiske holdninger til andre aktører og deres handlinger, samt holdninger til skattepolitiske virkemidler.

Den frivillige sektoren minner på mange måter om den offentlige forvaltningen, i den forstand driften i seg selv genererer et driftsunderskudd og er motivert i ekstern verdiskaping. Ved utregning av bruttonasjonalprodukt verdsettes ikke den frivillige innsatsen. I nasjonalregnskapet måles frivillige organisasjoners verdiskaping likt som verdiskapingen i den offentlige forvaltningen, det vil si som summen av lønnskostnader, netto produksjonsskatter og produktinnsats. Dette er likevel ikke et ideelt verdiskapingsmål alene, idet hele eller deler av arbeidsinnsatsen er frivillig. Dermed støter vi på den samme måleproblematikken som knytter seg til husholdningssektoren.

Frivillig arbeidskraft kan verdsettes etter hvor mye det ville kostet å bringe inn tilsvarende arbeidsinnsats ved betaling, eller etter hvor nyttige aktivitetene oppfattes. Tilsvarende kan donasjoner i form av penger og varer verdsettes etter deres verdi og eventuelt hvor ressurskrevende det var å bringe donasjonene inn. Når det gjelder frivillige organisasjoners kommersielle aktiviteter og inntekter gjennom medlemskontingenter, kan de verdsettes likt som kommersiell virksomhet hos private aktører eller offentlig forretningsdrift. Siden mye av verdiskapingen i frivillighetssektoren skjer utenfor virksomhetene, vil en helhetlig verdiskapingsanalyse innbefatte en gjennomgang av hvilke verdier som skapes eksternt. I de påfølgende delkapitlene vil vi diskutere verdien av Redningsselskapets frivillige bidrag, og hvor mye det ville kostet det offentlige å overta driften av foreningens tjenester.

5.2. Verdien av frivillighet – Redningsselskapet mottar frivillige bidrag for 100 millioner kroner i året

I dette appendikset ser vi på verdien av frivillighet. Appendikset er ment som et supplement til kapittel 3.

Vi kan dele de frivillige bidragene inn i bidrag i form av arbeidskraft og bidrag i form av pengeoverføringer. De to hovedformene for frivillige bidrag til Redningsselskapet er i mange tilfeller helt analoge, idet det spiller en mindre rolle for Redningsselskapet om de får en frivillig til å gjøre jobben, eller om de mottar penger til å ansette noen for å gjøre den. Det er viktig å ha i bakhodet at deler av den frivillige innsatsen alternativt kunne vært benyttet for andre formål, men at disse ofte ville være mindre produktive i samfunnsøkonomisk forstand, jamfør delkapittel 4.2.

De offentlige tilskuddene er her ikke inkludert. Disse beløp seg i 2011 til 177,7 millioner kroner,²³ hvorav 43,7 millioner kroner var rammetilskudd fra Fiskeri- og kystdepartementet og 134,4 millioner kroner var kompensasjon fra Norsk Tipping for tapte inntekter fra spilleautomater. Dette svarer til vel førti prosent av Redningsselskapets driftskostnader. Rammetilskuddet fra Fiskeri- og kystdepartementet har sunket jevnt og trutt, og har nesten blitt halvert i løpet av de tjue siste årene.

Videre hadde Redningsselskapet i 2011 40,3 millioner kroner i inntekt fra medlemskontingent. Dessuten hadde foreningen 101,2 millioner kroner i driftsinntekter, fordelt på 60,9 millioner kroner fra bergings- og assistanseoppdrag, 24,2 millioner kroner fra Småbåtregisteret, 7,7 millioner kroner i spilleinntekter, 5,7 millioner kroner fra annonse-, kurs- og varesalg og 2,7 millioner kroner i sponsorinntekter. Deler av disse inntektskildene vil være givermotiverte, men dette er ikke analysert nærmere.

Vi vil i det følgende gå gjennom verdien av frivillig arbeid og private donasjoner i form av kapital.

²³ I likhet med hovedrapporten er alle tallene her inflasjonsjusterte, med konsumprisindeksen som deflator og 2012 som basisår.

5.2.1. Verdien av frivillig arbeid – Det arbeides frivillig for mer 50 millioner kroner

Vi fortsetter med å se nærmere på de frivillige bidragene knyttet til arbeidskraft. Disse kan deles inn i fire grupper:

- Frivillige bidrag i form av styrearbeid og ledelsesfunksjoner
- Frivillige bidrag ved arbeidskraft til redningsskøytene
- Frivillige bidrag ved arbeidskraft til kompetanseheving og holdningsbygning
- Frivillige bidrag ved arbeidskraft til pengeinnsamling

Den frivillige arbeidsinnsatsen forbundet med pengeinnsamling stiller seg i en litt annen kategori enn de øvrige kategoriene. Dette skyldes at motivasjonen for denne aktiviteten primært er å drive inn midler og i liten grad bidrar til å skape verdier utover bidragene som kommer inn.²⁴ Denne aktiviteten bør derfor ikke betraktes som en operativ aktivitet, men som en finansieringsaktivitet som i effektivitetsvurderinger må veies mot andre finansieringsformer. Det er de operative aktivitetene som skaper samfunnsøkonomiske verdier direkte, men man er avhengig av de finansielle aktivitetene for å kunne finansiere driften.

Oversikten over den frivillige arbeidsinnsatsen i Redningsselskapet i 2012 er gitt i Tabell 9 under. Vi ser at Redningsselskapet samlet har 3 711 frivillige,²⁵ som til sammen står for 194 550 timeverk, 5 188 ukesverk og 113 årsverk. 53,7 prosent av antall frivillige og 84,6 av den frivillige tidsbruken er forbundet med driften.

Tabell 9 – Oversikt over den frivillige arbeidsinnsatsen i 2012. Kilde: Redningsselskapet (2012)²⁶

DEN FRIVILLIGE ARBEIDSINNSATSEN	Frivillige	Timeverk	Ukesverk	Årsverk
Styrearbeid og lederfunksjoner	714	9 910	264	6
Holdningsskapende arbeid og opplæring	327	14 620	390	8
Beredskap og redningsarbeid	951	140 000	3 733	81
Samlet arbeidsinnsats knyttet til drift	1 992	164 530	4 388	95
Innsamling	2 769	32 020	854	19
Samlet finansiell arbeidsinnsats	2 769	32 020	854	19
Samlet frivillig arbeidsinnsats	4 761	196 550	5 241	114

Vi anslår at verdien av en arbeidstime er lik de tilhørende lønnskostnadene.²⁷ Ved beregninger av verdien av den frivillige arbeidsinnsatsen har vi lagt til grunn timesatser på et moderat nivå, med basis i avlønning for tilsvarende arbeidsinnsats. De antatte timesatsene, samt verdien av de frivillige bidragene, er gitt i Tabell 10 under. Ved sammenlikninger med andre finansieringsformer vil den frivillige arbeidsinnsatsen knyttet til pengeinnsamling være irrelevant for vurdering av driften. Mange donasjoner, både i form av kapital og

²⁴ Det kan argumenteres for at pengeinnsamling også kan generere positive formidlingsverdier for Redningsselskapet og dets aktiviteter gjennom bevisstgjøring og holdningsbygging knyttet til Redningsselskapets aktiviteter, men dette er ikke gitt.

²⁵ Uregistrert frivillig innsats taler for at tallene er noe undervurderte. Merk likevel at de aggregerte tallene for antall frivillige kan være noe overvurderte, idet frivillige kan ha vervet seg til flere aktiviteter. Dobbelte telling av antall frivillige vil imidlertid ikke ha betydning for utregningene av antall timeverk, ukesverk og årsverk.

²⁶ Styrearbeid og lederfunksjoner og holdningsskapende arbeid og opplæring direkte knyttet til beredskap og redningsarbeid, er innregnet under de førstnevnte kategoriene og ikke beredskap og redningsarbeid. Timer der frivillige knyttet til redningsskøytene er i beredskap, men ikke i arbeid, er ikke registrert i Redningsselskapets frivillighetsstatistikk. Vi har derfor ikke inkludert disse timene i antall timeverk, men isteden justert for i timesatsen.

²⁷ I næringslivet eksklusive petroleumsnæringen er typisk sytti til åtti prosent av verdiskapingen lønnskostnader, mens de siste tjue prosentene knytter seg til driftsresultatet (EBIDTA). Verdiskapingen knyttet til merverdiavgift og andre produktskatter er ikke inkludert i disse forholdstallene. Verdiskaping knyttet til driftsresultatet er imidlertid å anse som kapitalavkastning og holdes derfor utenfor verdiberegningen for frivillig arbeid.

arbeidskraft, er avhengig av arbeidet rettet mot selve innsamlingen. Like fullt kommer en stor andel av donasjonene inn uavhengig av omfanget på innsamlingsaktiviteten.²⁸

Tabell 10 – Oversikt over verdien av frivillig arbeid. Kilder: Menon (2012) og Redningselskapet (2012)

VERDIEN AV FRIVILLIG ARBEID	Timeverk	Timesats	Total verdi
Styrearbeid og lederfunksjoner	9 910	350	3 468 500
Holdningsskapende arbeid og opplæring	14 622	200	2 924 300
Beredskap og redningsarbeid	140 000	300	42 000 000
Verdi av arbeidsinnsatsen knyttet til drift	164 532	294	48 392 800
Innsamling	32 019	150	4 802 850
Verdi av finansiell frivillig arbeidsinnsats	32 019	150	4 802 850
Samlet verdi av frivillig arbeidsinnsats	196 551	271	53 195 650

Vi ser at arbeidsinnsatsen knyttet til drift er på vel 48 millioner kroner, mens verdien av den samlede frivillige arbeidsinnsatsen inkludert arbeidsinnsatsen knyttet til pengeinnsamling beløper seg til over 53 millioner kroner. Ikke uventet ser vi at mesteparten av den frivillige arbeidsinnsatsen er knyttet til beredskap og redningsarbeid.

5.2.2. Verden av kapitaldonasjoner – Mottar kapitaldonasjoner på mer enn 50 millioner kroner

De private kapitaldonasjonene kan i noen tilfeller benyttes fritt til både arbeidskraft og realkapital, men er i andre tilfeller bundet opp i konkrete midler.

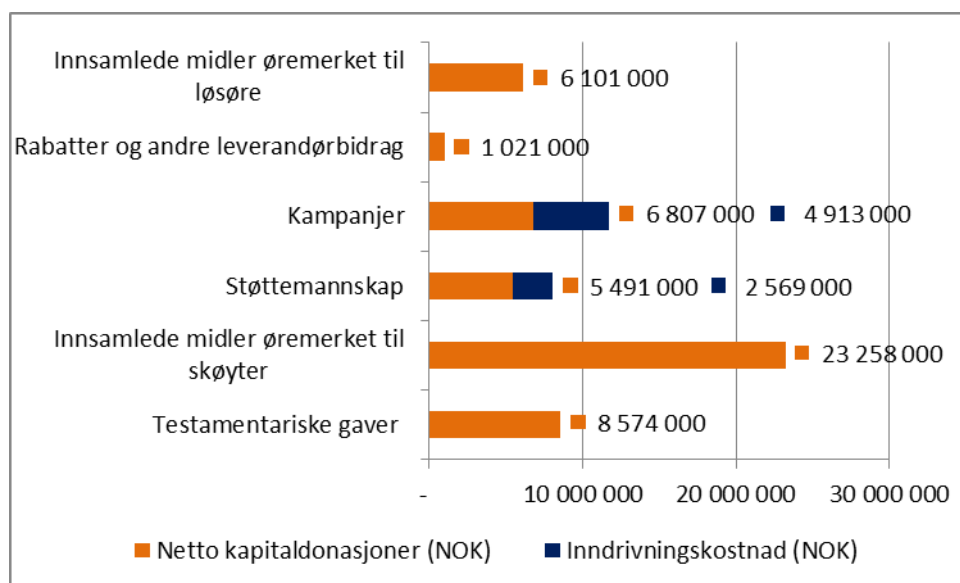
De frivillige bidragene knyttet til kapital lar seg dele inn i seks grupper:

- Testamentariske gaver
- Kampanjer
- Innsamlede midler øremerket til redningsskøyter
- Innsamlede midler øremerket til støttemannskaper
- Rabatter og andre leverandørbidrag
- Innsamlede midler øremerket til andre formål

Mange av kapitaldonasjonene kommer i slutten av året, som følge av julen og nyttårsskiftet. Vi har derfor valgt å ta utgangspunkt i donasjonstillene for 2011 og inflasjonsjustert dem til 2012-nivå. Størrelsen og fordeling av de private kapitaldonasjonene er illustrert i Figur 8 under.

²⁸ Frivillige organisasjoner vil ha en inndrivingskostnad for donasjoner som kan sammenliknes med det offentlige skatte-kilekostnad. Dersom innsamlingsarbeidet er tuftet på frivillig arbeid, vil den relative samfunnsøkonomiske inndrivingskostnaden bli mindre, i den grad arbeidsinnsatsen ikke er mobil eller har en alternativ verdiskapende anvendelse (se delappendiks 4.2 for mer om denne diskusjonen). Det følger at den frivillige arbeidsinnsatsen knyttet til pengeinnsamling er mindre interessant alene, men at den blir interessant i sammenlikning med verdiene som blir hentet inn. De private donasjonene i form av kapital er dessuten interessante i seg selv, idet de bidrar til å finansiere en vesentlig andel av Redningselskapets virksomhet.

Figur 8 – Private kapitaldonasjoner til Redningssselskapet i 2011 målt i 2012-kroner. Kilde: Menon (2012) og Redningssselskapet (2012)

Vi ser at den klart største posten av private kapitaldonasjoner er innsamlede midler øremerket til skøyter, som beløper seg til over 23,3 millioner kroner. Deretter følger kampanjer på 11,7 millioner kroner, testamentariske gaver på 8,6 millioner kroner, øremerkede midler til støttemannskap på 8,1 millioner kroner og innsamlede midler øremerket til diverse andre formål på 6,1 millioner kroner. Den minste posten av private kapitaldonasjoner er rabatter og andre leverandørbidrag på en million.

Kampanjer og støttemannskap skiller seg fra de andre postene ved at de er direkte knyttet til pengeinnsamling. Netto ligger bidragene fra kampanjene på 6,8 millioner kroner, mens bidragene til støttemannskapene ligger på 5,5 millioner kroner netto. Dette innebærer at en krone investert i kampanjer ga i gjennomsnitt tre kroner og ti øre tilbake, uten at man tar den frivillige arbeidsinnsatsen med i betraktningen. Tilsvarende ga én krone investert i støttemannskaper i gjennomsnitt to kroner og førti øre tilbake til gitt frivillig arbeidsinnsats.²⁹

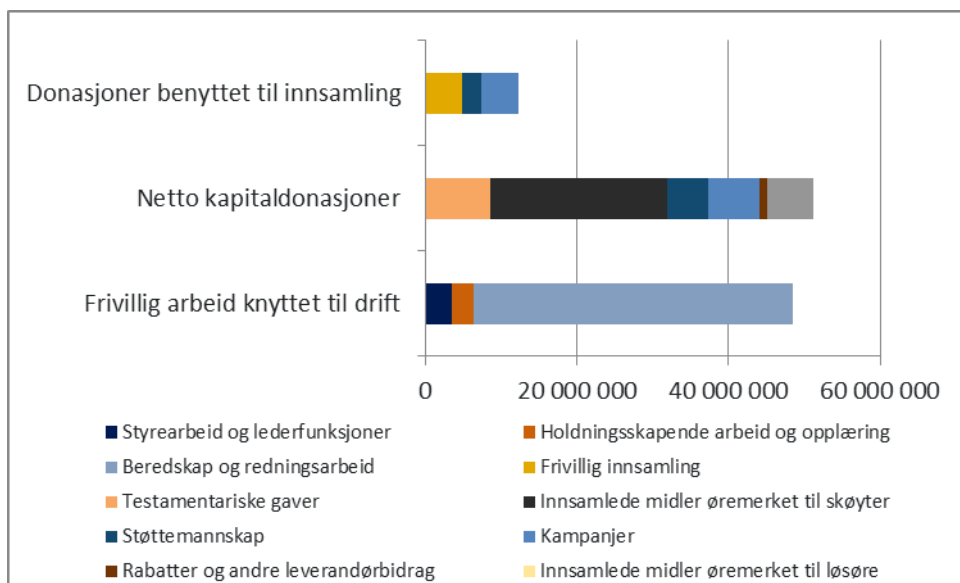
5.2.3. Samlede private bidrag er jevnt fordelt mellom arbeidsinnsats og kapitaldonasjoner

De private bidragene til Redningssselskapet er forholdsvis jevnt fordelt mellom frivillig arbeidsinnsats og private kapitaldonasjoner. Samlede private donasjoner til driften av Redningssselskapet beløper seg til 99,6 millioner kroner, fordelt på private kapitaldonasjoner på 51,3 millioner og donasjoner i form av frivillig arbeid til en verdi av 48,3 millioner kroner. I tillegg kommer donasjoner på 12,2 millioner kroner i donasjonsinnsamling, hvorav 7,4 millioner kroner gikk til å dekke inndrivningskostnader og 4,8 millioner var frivillige arbeidsbidrag. De samlede private bidragene er illustrert i Figur 9 under:³⁰

²⁹ Det er viktig å understreke at det her er snakk om et gjennomsnitt. Den siste kronen investert kan ikke forventes å ha kastet like mye av seg som gjennomsnittet, slik at marginalgevinsten av mer innsamlingsinnsats vil være mindre enn dette.

³⁰ Vi legger her de inflasjonsjusterte kapitalbidragene i 2011 til grunn for estimat av bidragene i 2012.

Figur 9 – De samlede private bidragene til Redningssselskapet.³¹ Kilde: Menon (2012) og Redningssselskapet (2012)

³¹ Nettokapitaldonasjoner er kapitaldonasjoner etter at inndrivingskostnadene er trukket fra.

6. Appendiks C: Mer bakgrunn om Redningsselskapet

Vi har tidligere gjennomgått Redningsselskapets virkeområder i kapittel 2. I dette appendikset dykker vi videre ned i Redningsselskapets virksomhet. Vi begynner med å gjennomgå Redningsselskapets 121-årige historie i delappendiks 6.1. Deretter avslutter vi med å ta for oss foreningens organisering i delappendiks 6.2.

6.1. Historien om Redningsselskapet: En livredder gjennom mer enn 120 år

I 1880-årene reiste lege Oscar Tybring rundt i Norge for å kjempe for etableringen av et norsk redningsselskap. Han lyktes i å involvere båtbyggeren Colin Archer, som skulle bli den fremste pådriveren i Redningsselskapet de neste tiårene. Etter tre tiår med økende fokus på rednings- og beredskapsarbeidet til sjøs, ble det i 1891 avholdt store innsamlingsaksjoner til redningssaken i Bergen og Oslo. Norsk Selskab til Skibbrudnes Redning (NSR), vanligvis referert til som Redningsselskapet, ble stiftet av Kristiania Kjøbmandsforening 9. juli samme år. To år senere ble de fire første redningsskøyteene satt i drift. Mai 1894 vant redningssaken stor allmenn oppslutning, etter at Redningsselskapet reddet 37 mennesker fra en orkanaktig storm utenfor Finnmark. I 1895 mislyktes et forsøk på å ta i bruk en motorisert redningsskøyte. Ved århundreskiftet hadde selskapet tretten skøyter i tjeneste. Etter sju års drift hadde redningsskøyteene reddet over bortimot 900 mennesker og 250 fartøyer, mens 4 000 fartøyer og 11 000 personer har fått assistanse. Fra 1908 ble skøytekonstruksjonen tilpasset mulige, senere motorinstallasjoner. I 1930 ble første vellykkede motoriserte redningsskøyte satt i drift.

Ved femtiårsjubileet hadde Redningsselskapet reddet 3 100 mennesker og assistert mer en 150 000 mennesker. Under annen verdenskrig bisto Redningsselskapet skipbrudne fra begge sider, og de siste gamle skøyteene ble motorisert. I 1967 slet Redningsselskapet med dårlig økonomi, hvilket medførte at Staten forpliktet seg til å dekke halvparten av Redningsselskapets sjøredningstjeneste for å opprettholde driften. En moderniseringsprosess ble satt i gang i 1973, da de første hurtiggående aluminiumskøyteene ble tatt i bruk. Det påfølgende året innførte Redningsselskapet helårsdrift av redningsskøyteene og helårsansettelse av mannskaper. I 1982 fant de første forsøkene med eskortetjeneste over værharde kyststrekninger sommerstid sted. To år senere bestemte foreningens medlemmer seg for å ta forebyggende arbeid inn i Redningsselskapets formålsparagraf. I 1986 ble de første hurtiggående redningsskøyteene av glassfiberarmert polyester introdusert. Ved hundreårsjubileet har Redningsselskapet reddet 5 300 liv og assistert 330 000 personer.

I 2003 ble Redningsselskapets første landsomfattende bøsseaksjon i samarbeid med TV2 avholdt. Juni samme år vedtok Stortinget at Norsk Tipping skulle få monopol på spilleautomater fra 2006. Redningsselskapet var en av de allmenntiltagende foreningene med størst andel av spilleautomatmarkedet og har derfor i årene etter blitt bevilget kompensasjon for å kunne opprettholde driften. 2005 og 2006 ble to tunge år for Redningsselskapet, preget av intern uro og utskiftninger i styre og daglig ledelse. Selv om urolighetene var destruktive da det sto på som verst, kunne foreningen gå styrket ut av prosessen med effektivisering av driften, forebygging av ukultur og harmonisering av forholdet mellom «grasrot» og toppledelse. I 2008 åpnet Redningsselskapet en egen sjøredningsskole i Stavern, sør i Larvik kommune. Året etter ble Representantskapsmøtet etablert som foreningens øverste styringsorgan med 24 representanter fra distriktene, tolv fra brukerorganisasjonene og to fra de ansatte. I 2009 år ble også «vern om kystmiljøet» vedtatt som nytt formål og en egen datterforening for ungdom, Redningsselskapet Ung, ble opprettet. To år senere var over 40 000 barn og unge engasjert i unglag og ulykkesforebyggende arbeid.

Siden etableringen i 1891 har Redningsselskapets skøyter reddet over 6 400 mennesker og assistert over 570 000 mennesker. Etter langvarig mediekjør og at mange fremtredende samfunnsdebattanter hadde engasjert seg i Redningsselskapets økonomi i 2011, ble 10 millioner kroner til Redningsselskapet i

statsbudsjettet. Regjeringen varslet i 2012 at den ikke lenger vil kompensere frivillige foreninger for tidligere spilleinntekter. Fra årene med automatinntekter har Redningsfondet bygget opp en egenkapital og driftsbuffer på nærmere 650 millioner kroner, som er plassert i Redningsselskapets Sjøredningsfond. Med driftskostnader på rundt 450 millioner kroner i året er dette likevel langt fra nok til å sikre varig drift. Dermed går Redningsselskapet en usikker fremtid i møte, og det er ikke sikkert at foreningen vil kunne opprettholde sine redningstjenester og beredskap til sjøs.

6.2. Organiseringen av Redningsselskapet – En landsdekkende humanitær forening

Redningsselskapet er organisert som en allmenntilgjengelig forening med fire formål: Redde liv, berge verdier, verne kystmiljøet og drive opplysningsarbeid og forebyggende virksomhet for å bedre sikkerheten for sjøfarende. Foreningen innehar en landsdekkende organisasjon med virksomhet langs hele Norge.³² Redningsselskapet har delt Norge inn i tolv distrikter³³ med et distriktskontor i hvert distrikt. Konsernet Redningsselskapet hadde ved utgangen av 2011 294 ansatte, fordelt på over 286 i Redningsselskapet og ti i Securmark Scandinavia.³⁴ Av de ansatte jobbet 165 som mannskaper på 25 redningsskøyter. Av de 121 ansatte på land arbeidet sytti ved hovedkontoret på Høvik i Bærum, 32 ved distriktskontorene, 12 ved Småbåtregisteret i Trondheim og 7 ved Sjøredningsskolen i Stavern i Larvik kommune.

Ved utgangen av 2011 hadde Redningsselskapet 63 354 personmedlemmer, fordelt på 53 660 totalmedlemmer, 5 496 hovedmedlemmer, 3 167 medlemmer i Eliasklubben og 1 031 Ung-medlemmer. I tillegg hadde foreningen 132 bedriftsmedlemmer, som primært bidro med støtte til driften. Det høyeste organet i Redningsselskapet er Representantskapet. Det består av distriktsleder og en representant fra hvert distrikt, to representanter for de ansatte og tolv personer valgt av eksterne organisasjoner.³⁵ Redningsselskapet ledes av et sentralstyre med seks representanter valgt av Representantskapet og to av de ansatte. Redningsselskapet har et heleid datterselskap i Norsk Kystvern AS, i tillegg til eierandeler på 34,9 prosent i ArtPlant Norway og ti prosent i De 10 Humanitære. Norsk Kystvern AS eier igjen det maritime sikkerhetsmerkingsselskapet, Securmark Scandinavia AS. Den daglige driften av Redningsselskapet foretas av foreningens generalsekretær, generalsekretærens stab og foreningens avdelingsledere. Redningsselskapets hovedkontor er fordelt på sju avdelinger, i tillegg til generalsekretærens stab.³⁶

³² Områder langt fra Fastlands-Norge, det vil si Svalbard, Jan Mayen og bilandene ved Antarktis, er ikke inkludert.

³³ Disse distriktene er «Finnmark», «Troms», «Nordland», «Trøndelag» (Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag), «Møre og Romsdal», «Sogn og Fjordane», «Hordaland», «Rogaland», «Agder» (Vest-Agder og Aust-Agder), «Vestfold, Telemark og Østfold», «Region Øst» (Buskerud, Oslo og Akershus) og «Hedmark og Oppland».

³⁴ Av Securmark Scandinavias ti ansatte arbeider åtte i Arendal og to i datterselskapet Securmark AB i Stockholm.

³⁵ To representanter velges av Norges Fiskarlag. Videre velger de følgende ti organisasjonene en representant hver;

Det Norske Veritas, Finansnæringens Hovedorganisasjon, Forbundet Kysten, Fraktefartøyenes Rederiforening, Kongelig Norsk Båtforbund, Norges Fiskarlag, Norges Kystfiskarlag, Norges Rederiforbund, Norsk Havneforening, Norsk Luftambulanselag og Rederienes Landsforening.

³⁶ Disse avdelingene er Redningsavdelingen, Medlems- og sjøvettavdelingen, Salgs- og markedsavdelingen, HR- og administrasjonsavdelingen, Kommunikasjonsavdelingen og Økonomiavdelingen.